

Αντιγόνη / Κάστρο Καλαμάτας

Τάσος Ανδρικόπουλος

25/08/2021

Η "Αντιγόνη" απόψε στην Καλαμάτα - Ο σκηνοθέτης Σάββας Στρούμπος μιλάει στην "Ε" – eleftheriaonline.gr

Μετά από τρεις επιτυχημένους κύκλους και έχοντας αποσπάσει τα θερμά σχόλια κοινού και κριτικών, η γνωστή σε όλους αρχαία τραγωδία «Αντιγόνη» του Σοφοκλή, θα ανέβει σήμερα στις 9 μ.μ. στο Αμφιθέατρο του Κάστρου Καλαμάτας, σε μια νέα, δεύτερη εκδοχή, από τη Ομάδα «Σημείο Μηδέν» σε συνεργασία με το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Καλαμάτας, με τη σκηνοθετική επιμέλεια του Σάββα Στρούμπου.

Η «Αντιγόνη» είναι το αποτέλεσμα πολύμηνου εργαστηρίου πάνω στην αρχαία τραγωδία, που ξεκίνησε τον Οκτώβρη του 2018. Για τις ανάγκες της ερευνητικής διαδικασίας και της παράστασης δημιουργήθηκε νέα μετάφραση του έργου από τον Δημήτρη Δημητριάδη.

Με αφορμή την σημερινή παράσταση στη μεσσηνιακή πρωτεύουσα ο Σάββας Στρούμπος μίλησε μεταξύ άλλων στην «Ε» για τον σκοπό των ηθοποιών ανεξαρτήτως συνθηκών, για τις οδηγίες του προς αυτούς καθώς και για τις συγκρούσεις που δημιουργούνται στην «Αντιγόνη» επί σκηνής.

Πόσο εύκολο είναι στη δύσκολη οικονομική περίοδο που ζούμε λόγω πανδημίας να ανέβει μια παράσταση; Επηρεάζονται τα μέσα και τα υλικά που χρησιμοποιείτε;

Στο επίκεντρο της δουλειάς μας είναι ο άνθρωπος, ο ηθοποιός ως δημιουργός, καθολικά ενεργοποιημένος κι ετοιμοπόλεμος, απαλλαγμένος από τεχνολογικά εφέ που συρρικνώνουν την ανάπτυξη του υλικού του. Η θέση αυτή είναι θεμελιακή, τη στηρίζουμε ανεξάρτητα από το αν

δουλεύουμε έχοντας στη διάθεσή μας καθόλου, λιγότερα ή περισσότερα χρήματα.

Σκοπός είναι να αμείβονται σωστά οι ηθοποιοί. Η τέχνη μας αποτελείται πάντα από “φτωχά” υλικά. Πιστεύω ότι η εποχή που ζούμε, με την αλληλεπίδραση οικονομικής, υγειονομικής και περιβαλλοντικής κρίσης, απαιτεί να θέσουμε εκ νέου το ζήτημα του σώματος ως βασικού τόπου συνύπαρξης των ανθρώπων μέσω των αισθήσεων, αλλά και ως πεδίου έκφρασης παθών και πόθων που αρνούνται να εγκλωβιστούν από μια φοβική και υδροκέφαλη στάση ζωής που μας επιβάλλεται βίαια από τη βιοεξουσία.

Με ποια κριτήρια επιλέξατε τους ηθοποιούς για να αποδώσουν τους ρόλους;

Η Ομάδα Σημείο Μηδέν είναι ερευνητική ομάδα. Οι πρόβες έχουν τον χαρακτήρα πολύμηνου εργαστηρίου ψυχοσωματικής μελέτης του υλικού. Η συνεργασία με τους ηθοποιούς είναι πολυετής, καθώς η έρευνα χρειάζεται χρόνο και χώρο για να αναπτυχθεί και να καρποφορήσει.

Στις παραστάσεις μας η διανομή των ρόλων προκύπτει κι αυτή από την ερευνητική διαδικασία. Το ζητούμενο δεν είναι ένας ηθοποιός με συσσωρευμένες ικανότητες, που όμως καταπιέζουν τον βαθύτερο πυρήνα του υλικού του. Δεν περιοριζόμαστε στον φαινότυπο του κάθε ηθοποιού και στο υποτιθέμενο χαρακτηρισολογικό ταίριασμα ή όχι με τον ρόλο.

Στη δουλειά μας, με την απαραίτητη εκπαίδευση και άσκηση, ο ηθοποιός φτάνει στην κατάσταση της πρώτης ύλης, η σωματική φαντασία απελευθερώνεται και τότε αποκαλύπτονται δυνατότητες που μέχρι εκείνη τη στιγμή ήταν άγνωστες. Μέσα από μια τέτοια διαδικασία αρχίζουμε να μιλάμε για την ερμηνεία ενός ρόλου.

Υπάρχουν κάποιες βασικές οδηγίες που δίνετε στους ηθοποιούς ώστε να ενσαρκώσουν καλύτερα τους ρόλους;

Να απελευθερώνονται από μυϊκές, διανοητικές και συναισθηματικές πιέσεις. Να αυτοσυγκεντρώνονται και να προβάλλουν την ενέργεια. Να μη φοβούνται να πάνε βαθύτερα στην ψυχοσωματική τους σύνδεση με το υλικό. Οι οδηγίες αυτές προϋποθέτουν την κατάσταση ενεργοποιημένης

μαλακότητας και αισθητηριακής εγρήγορσης στην οποία φτάνουν οι ηθοποιοί μέσα από τον τρόπο δουλειάς μας. Η μέθοδος Τερζόπουλου είναι η βάση της εκπαίδευσης των ηθοποιών της Ομάδας.

Ένα πρόσωπο ή ένας ρόλος δεν είναι προϊόν προς μέτρηση ως προς το πόσο τραγικό είναι. Εντούτοις θα λέγατε πως ο Κρέων αποτελεί σε τελική ανάλυση τραγικότερο χαρακτήρα από αυτόν της Αντιγόνης;

Η τραγική ύλη προκύπτει από το βίωμα μιας θεμελιακής σύγκρουσης της επιθυμίας ενός προσώπου με έναν απόλυτο φραγμό, υπαρξιακό, πολιτικό ή και οντολογικό. Από εκεί γεννιέται το τραγικό αδιέξοδο. Αντιγόνη και Κρέων πιστεύουν τόσο βαθιά στις αρχές τους, που φτάνουν πολύ πέρα από τα όρια του εφικτού για να τις υποστηρίξουν.

Δεν μπορούμε να πούμε πως ένα από τα δύο πρόσωπα υπερερεί έναντι του άλλου στην ένταση της τραγικότητας. Αν κάτι τέτοιο συνέβαινε θα είχαμε μια ομαλή λύση του δράματος, θα ήταν «εύκολο» να βρεθεί διέξοδος, εδώ αντίθετα οδηγούμαστε στην απόλυτη καταστροφή. Τα όποια συμπεράσματα βγαίνουν μέσα από τα ερείπια. Στην εξαιρετική μετάφραση του Δημήτρη Δημητριάδη το έργο τελειώνει ως εξής:

ΧΟΡΟΣ:

*Μακράν πρώτη για την ευδαιμονία
η φρόνηση. Δεν πρέπει ν' ασεβούμε
σε θεούς. Μεγάλα λόγια
υπερφιάλων, αφού πληρωθούν
με μεγάλες πληγές,
διδάσκουν στο γήρας την φρόνηση.*

Στην παράσταση, πώς συγκρούονται επί σκηνής το ανδρικό με το γυναικείο πρότυπο;

Πιστεύω ότι στην ίδια την τραγωδία συγκρούονται το γυναικείο με το ανδρικό στοιχείο. Δεν είναι τυχαίο που ο Σοφοκλής βάζει μια νεαρή γυναίκα να στέκεται μονάχη της απέναντι στις οδυνηρές εκφάνσεις της εξουσίας του Κρέοντα: πατριαρχία – στρατοκρατία – φαλλοκρατία. Η όποια δυνατότητα σύνθεσης των δύο συγκρουόμενων δυνάμεων γεννιέται μέσα από τη ρήξη και την άρνηση της πρότερης κατάστασής τους.

Αυτό ακριβώς το ρηξιακό στοιχείο προσπαθούμε να αναπτύξουμε στην παράσταση, κυρίως μέσα από τους τρόπους που δομείται σκηνικά η θηριώδης σύγκρουση Αντιγόνης – Κρέοντα. Όπως είπα, κανένα από τα δύο πρόσωπα δεν υποτάσσεται, αντιθέτως εμμένουν στη θέση τους ως την ολική καταστροφή των πάντων.

Η Αντιγόνη, ακόμα και στο θρηνητικό της τραγούδι, τον κομμό, θρηνεί με όρους πάλης. Μάχεται ενάντια στην κατάστασή της προσπαθώντας να την υπερβεί, δεν κλαίει παθητικά. Αντίστοιχα, στη σύγκρουση Αντιγόνης – Ισμήνης – Κρέοντα, η Ισμήνη εμφανίζεται ισοδύναμη της Αντιγόνης, έτοιμη να δώσει τη ζωή της μαζί με την αδερφή της, δεν είναι μια φοβική νεαρή κοπέλα.

Ως σκηνοθέτης πώς μεταμορφώνετε την περιπέτεια της Αντιγόνης σε μια τραγωδία για τη διεκδίκηση της ζωής;

Δεν χρειάζεται να «μεταμορφώσω» κάτι. Βλέπω το ίδιο το υλικό ως τραγωδία για τη διεκδίκηση της ζωής. Συνήθως, στο έργο αυτό ασχολούμαστε με το ζήτημα των πολλαπλών θανάτων. Προσωπικά πιστεύω ότι η Αντιγόνη οδηγείται ως τον θάνατο γιατί διεκδικεί μια ριζικά διαφορετική μορφή ζωής, τόσο για την ίδια όσο και για ολόκληρη την πόλη. Πρόκειται για το όραμα μιας ανθρώπινης κοινότητας της αλληλεγγύης, της αποδοχής του ξένου, του άλλου και διαφορετικού, αυτού που ίσως να μην είχε ως τώρα φωνή.

Υπάρχει μια τάση να εκσυγχρονίζεται αλλά και να εκμοντερνίζεται η αρχαία ελληνική δραματολογία, παίρνοντας νεοελληνική χροιά, αγγίζοντας σε ορισμένες περιπτώσεις το εμπορικό. Τάσσεστε υπέρ αυτής;

Η παράσταση της «Αντιγόνης» είναι μια πρακτική απάντηση στο ερώτημα, όπως και η πολυετής συνεργασία μου με την Ομάδα Σημείο Μηδέν και το Θέατρο Άττις. Πιστεύω ότι ζούμε σε μια βαθιά μεταβατική εποχή, όπου, ως καλλιτέχνες και σκεπτόμενοι άνθρωποι, χρειάζεται να θέσουμε εκ νέου τα βασικά ερωτήματα σχετικά με την προσέγγιση της αρχαίας τραγωδίας. Μεταξύ άλλων, αυτό προσπαθούμε να κάνουμε στην παράσταση.

Γεννάει ερωτήματα στο θεατή η παράσταση; Για ποιον λόγο να έρθει κανείς να την παρακολουθήσει;

Προορισμός κάθε έργου τέχνης είναι να γεννάει ερωτήματα, συνειρμούς και συναισθήματα στον κάθε θεατή όπως και στον κάθε δημιουργό ξεχωριστά. Ιδιαίτερα η «Αντιγόνη», με το ειδικό φορτίο πάθους και δέους, πένθους και αγωνίας που φέρει, αποτελεί πηγή βαθιάς συγκίνησης και ουσιαστικού στοχασμού πάνω στην ίδια τη φύση της ανθρώπινης κατάστασης. Σε ένα τέτοιο ταξίδι καλούμε τους θεατές και ίσως αυτός να είναι ένας λόγος να παρακολουθήσει κάποιος την παράσταση.